

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra biblických věd

Teologické nauky

Marie Lerchová

Pojetí času v knize Kazatel

Bakalářská práce

vedoucí práce: doc. Petr Chalupa, Th.D.

2021

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

Ráda touto cestou vyjadřuji poděkování především vedoucímu mé bakalářské práce doc. Petru Chalupovi, Th.D., za jeho cenné rady, trpělivost, vstřícnost, ochotu a pomoc při získání potřebných informací a podkladů a za veškerý čas, který mi věnoval. Velké poděkování patří také mému manželovi, který mě podporoval a našim rodičům za hlídání dětí, abych mohla studovat.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 KNIHA KAZATEL.....	8
1.1 Název knihy Kazatel.....	8
1.2 Autor knihy Kazatel.....	8
1.3 Doba, místo vzniku a jazyk.....	9
1.4 Členění knihy Kazatel.....	10
1.4.1 Od královské travestie k učiteli moudrosti (Kaz 1 – 3).....	10
1.4.2 Co znamená být moudrý (Kaz 4,1 – 6,9).....	12
1.4.3 Nové prověřování již poznaného (Kaz 6,10 – 8,17).....	12
1.4.4 Člověk v čase a Stvořitel (Kaz 9,1 – 12,14)	13
1.5 Hlavní poselství knihy Kazatel	14
1.6 Zařazení knihy Kazatel v Písmu	15
2 POJETÍ ČASU VE 3. KAPITOLE KNIHY KAZATEL	15
2.1 Mudroslovná báseň v Kaz 3,1-8	16
2.1.1 Výklad 1. verše	17
2.1.2 Výklad 2. verše	18
2.1.3 Výklad 3. verše	19
2.1.4 Výklad 4. verše	20
2.1.5 Výklad 5. verše	20
2.1.6 Výklad 6. verše	21
2.1.7 Výklad 7. verše	22
2.1.8 Výklad 8. verše	22
2.1.9 Závěrečné shrnutí básně	23
2.2 Pojetí času v Kaz 3,11.....	24
2.3 Pojetí času v Kaz 3,17.....	24
3 POJETÍ ČASU V 8. KAPITOLE KNIHY KAZATEL	25

3.1	Pojetí času v 5. verši	25
3.2	Pojetí času v 6. verši	26
3.3	Pojetí času v 9. verši	26
4	POJETÍ ČASU V 9. KAPITOLE KNIHY KAZATEL	27
4.1	Pojetí času v 8. verši	28
4.2	Pojetí času ve třetím oddílu 9. kapitoly	28
4.2.1	Pojetí času v 11. verši	28
4.2.2	Pojetí času ve 12. verši	29
4.2.3	Závěrečné shrnutí třetího oddílu 9. kapitoly.....	29
5	ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ POJETÍ ČASU V KNIZE KAZATEL	30
6	AKTUALIZACE	31
	ZÁVĚR.....	35
	SEZNAM LITERATURY	36

ÚVOD

Dlouhou dobu jsem přemýšlela, jaké si zvolit téma své bakalářské práce. Po delším přemýšlení jsem si vzpomněla na naše svatební oznámení, na kterém jsme měli mudroslovnou báseň z knihy Kazatel a k ní přiřazený verš 3,11. Slova z této básně se mi opakovaně vybavují právě od této doby a stále na ně musím myslet a přemýšlet nad nimi. Doslova jsme si tyto verše s manželem zamilovali. Proto jsem se rozhodla lépe si pročíst celou knihu Kazatel a více se s ní seznámit. Po přečtení jsem zjistila, že je v této mudroslovné knize mnoho hlubokých myšlenek, které mě velmi oslovují. Velmi se mi líbí, jak je kniha Kazatel psaná, autor je zde skeptický a pomocí svého uvažování vybízí i všechny čtenáře této knihy k hlubšímu přemýšlení nad jeho slovy a tím vlastně i nad naším životem a celým světem kolem nás. Po těchto úvahách jsem měla jasno, že bych ráda psala bakalářskou práci právě na knihu Kazatel a vzhledem k tomu, že mojí nejoblíbenější částí této knihy je právě již zmiňovaná mudroslovná báseň, ve které je hlavním tématem čas, tak jsem si vybrala právě téma Pojetí času v knize Kazatel.

Myslím si, že v knize Kazatel je mnoho zajímavých veršů, které jsou stále aktuální, a hlubší přemýšlení nad nimi může být pro nás přínosné. Tato kniha je velmi krátká, obsahuje pouze dvanáct krátkých kapitol, ale i tak je v ní mnoho moudrosti a myslím si, že by se tato kniha mohla líbit lidem, kteří přemýšlí nad smyslem života na této zemi a celkově nad tímto světem.

Hlavním zaměřením mé bakalářské práce je pojetí času v různých částech knihy Kazatel. Zabývala jsem se zde především třemi kapitolami a v každé kapitole je pojetí času jiné, v závěru tato pojetí času porovnávám.

V první kapitole této práce se zabývám obecně knihou Kazatel. Nejprve zde objasňuji název knihy, dále se zabývám autorem knihy, místem a dobou vzniku knihy Kazatel. Dále se v první kapitole zabývám členěním této knihy a krátkým obsahem jednotlivých částí. V závěru kapitoly se dostávám k hlavnímu účelu sepsání knihy Kazatel a na úplný závěr této kapitoly se zabývám zařazením Kazatele v Písmě svatém.

V následujících třech kapitolách se už zabývám samotným tématem pojetí času v knize Kazatel. Zabývám se zde postupně třemi kapitolami (třetí, osmou a devátou) ve kterých se vyskytuje téma času. Nejprve rozebírám strukturu kapitoly podle různých dělení a poté se již věnuji samotným veršům a jejich výkladu, ve kterých se vyskytuje pojetí času.

Další kapitola je závěrem předchozích třech kapitol, ve kterém shrnuji pojetí času v knize Kazatel.

V úplném závěru své práce se pokouším o aktualizaci některých veršů knihy Kazatel, kterými se zde zabývám. Píši zde myšlenky a úvahy, co mě napadají při čtení těchto veršů. Pokouším se zde tyto verše propojit s aktuálními tématy současné doby.

Z tématu jsem měla nejprve obavy, ale ty se během psaní rozplynuly. Pročítání knihy Kazatel a komentářů k ní mě velmi zaujalo, protože je mi tato kniha velmi blízká a nacházím zde stále spoustu zajímavých míst a vždy mě vybízí k zamyšlení. Asi největším problémem při psaní této práce bylo celkem málo odborné literatury v českém jazyce.

1 KNIHA KAZATEL

Kniha Kazatel hodnotí život člověka. Jejím zájmem je „život pod sluncem“, každodenní život lidí. Život, který žijeme bez Boha je podle tohoto starozákonního spisu pomíjivý, prázdný a zbytečný. Vedle mnoha jiných názorů, je Kazatel přesvědčen, že vše co se v životě děje se stále opakuje, nic není zcela nové. Tato kniha se zabývá především smyslem života a činností člověka.

1.1 Název knihy Kazatel

Hebrejský název knihy Kazatel zní *Kohelet*, tento výraz se nachází ve Starém zákoně pouze v této knize a vyskytuje se zde sedmkrát. V českých překladech bývá *Kohelet* přeložen většinou jako Kazatel. (Čapek, 2016, s. 23)

Hned v úvodu první kapitoly této knihy, se představuje postava Kazatele, která celou touto knihou provází. Postava Kazatele se zde ztotožňuje se starozákonním králem Šalomounem, synem krále Davida. První kapitola této knihy začíná v ekumenickém překladu bible veršem: „Slova Kazatele, syna Davida, krále v Jeruzalémě.“ (Kaz 1,1)

Hebrejské sloveso q-h-l znamená shromáždit, proto se *Kohelet* překládá jako muž ze shromáždění, což znamená učitel nebo řečník. Anebo také může být přeloženo jako představitel shromáždění, tedy Kazatel, který káže. (Jeruzalémská bible, s. 1117)

1.2 Autor knihy Kazatel

Autora knihy Kazatel neznáme. Dříve bylo autorství připisováno králi Šalomounovi, právě kvůli již zmíněnému prvnímu verši této knihy. Později byl tento názor zpochybněn. Doba sepsání knihy (3. století př. Kr.) neodpovídá době, kdy pravděpodobně mohl žít král Šalomoun (10. století př. Kr.).

Autor se zde opírá o autoritu nejmoudřejšího izraelského krále Šalomouna. Tímto chce autor získat knize Kazatel větší vážnost a získat více posluchačů. Král Šalomoun se stává garantem této knihy. Označení Kazatel, bylo možná uměle vytvořeno pro název této knihy a propojené s autoritou nejmoudřejšího izraelského krále Šalomouna. Nemůžeme ale vyloučit, že se jednalo o skutečně žijící postavu, které se přezdívalo Kazatel, a vlastní jméno této postavy neznáme. (Čapek, 2016, s. 23-24)

V bádání po autorovi knihy Kazatel převažuje názor, že pokud mělo jít pouze o jednoho autora, který stojí alespoň za částí této knihy, šlo o vzdělaného židovského muže středního

věku nebo staršího člověka z řad jeruzalémské aristokracie, popřípadě alexandrijské aristokracie. Jiné názory vycházejí z možností, že šlo například o učitele mudrosloví nebo o filozofa. (Čapek, 2016, 24)

Podle Úvodu ke Kazateli v Jeruzalémské bibli se dozvídáme, že *Kohelet*, je palestinský Žid, který pravděpodobně žije přímo v Jeruzalémě. (Jeruzalémská bible, s. 1116)

1.3 Doba, místo vzniku a jazyk

Na dobu vzniku této knihy není jednotný názor. První datování této knihy bylo do 10. století př. Kr., kdy pravděpodobně vládl král Šalomoun. Na základě představení autora knihy se usuzovalo, že byl autorem Kazatele právě moudrý král Šalomoun, který se o onu moudrost v této knize chce podělit. (Čapek, 2016, s. 24)

Většina současného bádání se shoduje, že kniha Kazatel vznikla v poexilní době. Někteří badatelé se vyslovili například pro babylónskou dobu (6. století př. Kr.), perskou dobu (6. – 4. století př. Kr.) nebo období před Alexandrem Makedonským (356-332 př. Kr.). (Čapek, 2016, s. 24-25)

Nejpravděpodobnější doba vzniku se datuje do 3. století př. Kr. Důvodů datování do této doby je několik, jedním z nich je například jazyk, jakým byla tato kniha napsaná. Jedná se o tzv. pozdní biblickou hebrejštinu promísenou s arameismy. Jiným důvodem může být, že se zde pohlíží na člověka jako na jednotlivce, který stojí sám tváří tvář světu. V silách člověka není pochopit dění ve světě, který má svůj řád, ale vyskytuje se zde motiv užívání dne (*carpe diem*). Dalším důvodem jsou náboženské a socioekonomické souvislosti, naznačované v textu knihy, které se nejvíce přibližují dění v Judsku ve 3. - 2. století př. Kr. Tato kniha je poměrně blízká helénistickému způsobu uvažování. (Čapek, 2016, s. 25)

Pozdější datování vzniku knihy Kazatel vylučuje absence reflexe událostí doby Makabejců (2. století př. Kr.). (Čapek, 2016, s. 25)

Kazatel píše v pozdní hebrejštině promísené arameismy, vyskytují se zde také dvě perská slova (*pardés* – sad, stromová zahrada, *pitgám* – rozsudek, výnos). (Čapek, 2016, s. 24-25) Proto je předpokládán vznik této knihy o mnoho pozdější než vyhnanství, ale zároveň starší než začátek 2. století př. Kr., protože knihu Kazatel již užíval Sirachovec. Nejpravděpodobnějším datem vzniku je tedy 3. století př. Kr. (Jeruzalémská bible, s. 1116)

Za místo vzniku je převážně považován Jeruzalém. Někteří dávají přednost místu vzniku v Alexandrii. Levy přišel s kompromisním řešením. Část knihy byla sepsána v Jeruzalémě a část v Alexandrii. (Čapek, 2016, s. 26)

1.4 Členění knihy Kazatel

Kniha Kazatel má pouze 12 kapitol. Existuje více možností dělení této knihy, jednou z možností je dělení na čtyři části. První část obsahuje kapitoly 1 – 3 a nese název *Od královské travestie k učiteli moudrosti*. Druhá část, 4,1 – 6,9, nese název *Co znamená být moudrý*. Třetí část, 6,10 – 8,17, nese název *Nové prověřování již poznaného*. Poslední, čtvrtá část, 9,1 – 12-14, nese název *Člověk v čase a Stvořitel*. (Čapek, 2016, s. 57) Z tohoto dělení budu v této práci vycházet.

Jiné dělení této knihy můžeme najít ve Výkladu ke Starému zákonu III., zde se kniha dělí na pět částí. První část, v. 1,1 – 1,11, nese název *Prolog*. Druhá část, 1,12 – 2,26, nese název *Kazatelovo sebezbytování*. Třetí část, 3,1 – 6,12, nese název *Čas a věčnost*. Čtvrtá část, 7,11 – 12,7, nese název *Zamyšlení nad životem*. Poslední, pátá část, v. 12,8-14, nese název *Epilog*. (Starozákonní překladatelská komise, 1998)

V Jeruzalémské bibli se dělí kniha Kazatel pouze na dvě části. První část obsahuje kapitoly 1 – 6 a ve druhé části nalezneme kapitoly 7 – 12.

1.4.1 Od královské travestie k učiteli moudrosti (Kaz 1 – 3)

První část této knihy začíná představením Kazatele jako syna Davidova, který prochází poznáním, že sám o sobě neobstojí. Toto poznání nepřichází ihned, projevuje se až po zjištění zásadních rozdílů mezi člověkem, Bohem a světem. Bůh je hybatelem celého univerza, je více skrytý než viditelný a spíše nepochopitelný pro člověka. Kazatel zde dochází k důležitému poznání, že svět trvá, ale on podléhá smrti, proto veškeré pokusy o slávu nebo nesmrtelnost jsou zbytečné. Toto poznání pomáhá pochopit řád světa a místa člověka ve světě. V prvních dvou kapitolách vystupuje Kazatel jako král a ve třetí kapitole se stává Kazatel učitelem moudrosti. (Čapek, 2016, s. 58)

Na začátku první kapitoly se představuje autor knihy jako Kazatel, syn Davidův, král v Jeruzalémě. Uvažuje zde o lidské existenci, soustředí se zde na veškeré dění, které ho obklopuje. Cesta poznání moudrosti je cestou postupného vystřízlivění. Poznání je spojeno s velkou námahou. Jde zde především o autentickou zkušenost, že co zatím člověk doposud poznal, nutně nestačí k posunu vpřed. Opakování výrazu *honba za větrem*

je stálé lidské tázání. Opakem by zde mohlo být konstatování, že je vše jisté, zajištěné. (Čapek, 2016, s. 58, s. 81)

První kapitola knihy Kazatel na mě působí, jako by na světě už nemohlo být nic nového, všechno, co se odehrává se už dělo a bude se dít zase i v budoucnu. Slunce vychází a zapadá každý den, všechny řeky spějí do moře, ale moře nepřeplní, to vše se děje neustále. Nemůžeme s určitostí říct, že se děje něco na světě nového, protože co bylo v dávných dobách je už nyní zapomenuto, to co se děje teď v přítomnosti, nezůstane v paměti budoucím generacím. Veškeré lidské snažení je proto pomíjivé.

Ve druhé kapitole uvádí Kazatel konkrétní lidské činnosti a dochází k poznání, že všechny tyto činnosti nevydávají předpokládaný zisk. S tímto poznáním souvisí otázka, co je dobro, štěstí. Bůh je zmíněn až v závěrečné části této kapitoly, kde dochází k tzv. vystřízlivění z „experimentu bez Boha“, kdy se lidé zaměřují na samotný úkol a jeho důsledek, místo toho, aby vycházela najevo pravá příčina štěstí, tedy sám Bůh. (Čapek, 2016, s. 81)

Na začátku druhé kapitoly zkouší Kazatel obyčejné lidské činnosti, jako je smích, radost a pití vína. Dále přechází ke královským činnostem, jako je například nakoupení otroků, stavění domů, zřizování vodních nádrží. Kazatel zde opět dochází k závěru, že je všechno pomíjivé a není z toho žádný užitek. Všechny lidi bez rozdílu čeká smrt, proto je veškeré snažení zbytečné. V závěru kapitoly se objevuje Bůh, jakožto dárce moudrosti, poznání i radosti, který chce tyto dary dát lidem, kteří jsou mu milý.

V této kapitole je krásně popsáno, jak veškeré lidské snažení bez Boha nemá smysl. On je ten, který dává našemu životu a veškerému dění zde na zemi ten pravý smysl a pokud se snažíme žít podle jeho přikázání, tak nám dává veliké dary, jako je moudrost, poznání a radost.

Ve třetí kapitole je rozvíjeno téma lidské existence vzhledem k času i k postavení člověka v rámci celého stvoření. Kazatel zde oproti dvěma předchozím kapitolám, kde vystupoval jako král, vystupuje jako učitel moudrosti. (Čapek, 2016, s. 112)

Třetí kapitolou knihy Kazatel se zabývám níže ve své práci, protože se zde nachází mudroslovná báseň pojednávající o čase.

1.4.2 Co znamená být moudrý (Kaz 4,1 – 6,9)

Ve čtvrté kapitole knihy Kazatel je hlavním tématem *dobro, štěstí*, které je rozváděné na pozadí kritiky společnosti a náboženství. Kazatel zde zpochybňuje pocit jistoty a zajištění. „Argumentace se odvíjí na způsob dekonstrukce všeho, co je nosné nebo co se zdá být nosným. To vše je bez výjimky rozloženo na prvočinitele a základní stavební materiál, jenž je znovu užít k výstavbě pevnější a zátěží své doby více odolné teologické konstrukce.“ (Čapek, 2016, s. 139)

Kazatel nás v této kapitola dovádí ke kritickému náhledu na moc. Vysvětluje zde neexistenci jistoty, že panovník dokáže sobě a svému lidu zajistit trvalou stabilitu, blahobyt a hlavně dobrého nástupce po sobě. Autor nechce moc jako takovou zavrhnout, ale chce vybízet k reflexi a k diskuzi o podobě moci, o které by nebylo nutné předem tvrdit, že je absurdní. (Čapek, 2016, s. 156)

Pátá kapitola navazuje přímo na závěr čtvrté kapitoly a pojednává se zde o bohoslužbě. Dále se v kapitole vyskytují témata útisku, moci, bohatství a přiměřenému vztahu k němu. V závěru kapitoly se vyskytuje motiv *carpe diem*. (Čapek, 2016, s. 156-157)

V této kapitole mě velmi oslovila tato část: „Ty, když se zavážeš Bohu slibem, splň jej bez meškání, neboť v hlupácích nemá Bůh zalíbení. Co slíbíš, to splň! Lépe je, když neslibuješ, než když slíbíš a nesplníš.“ (Kaz 5,3-4) Kazatel nám zde ukazuje závažnost slibu. Neměli bychom Bohu slíbit něco, co pak nechceme nebo nemůžeme dodržet. Každý slib bychom si měli předem dobře promyslet. U této kapitoly bych dále vyzdvihla především závěr. Po předchozích verších, ve kterých autor pojednává o zneužívání moci, o pomíjivosti bohatství a honbě bez užitku, zde Kazatel vybízí k radosti a užívání života, protože Bůh nám daroval dny života a my si máme tyto dary užívat.

Závěr druhé části knihy Kazatel tvoří začátek šesté kapitoly. Zde dochází ke zvratu, Kazatel se opět zabývá dobrem, štěstím a jeho užíváním. (Čapek, 2016, s. 182)

1.4.3 Nové prověřování již poznání (Kaz 6,10 – 8,17)

Desátý verš šesté kapitoly je přesně polovina knihy Kazatel ve verších. Tímto veršem začíná také třetí část knihy Kazatel. V této části je již poznání v předchozích verších nově prověřováno a obhajováno. Máme se zde zamyslet, „jakou povahu má lidská existence vzhledem k plynoucímu času i k tomu, kdo je jeho Dárcem.“ (Čapek, 2016, s. 197)

V závěru šesté kapitoly se pojednává o tom, kdo je to člověk. Kazatel se zde zamýšlí nad bytím člověka, Adama, zabývá se zde také jeho postavením vůči Bohu. Člověk je vnímán jako časově podmíněný tvor a je pouze na něm samotném, zda bude život na tomto světě vnímat jako dobrý a smysluplný. (Čapek, 2016, s. 197-198)

Sedmá kapitola je nejdelší kapitolou této knihy. Kazatel zde uvádí mudroslovné výroky své doby a kriticky se s nimi vyrovnává. U této kapitoly není snadné určit hlavní myšlenkovou osu. Starší interpreti navrhovali úpravy nebo vynechání některých částí textu pro jejich nepůvodnost. Nyní se spíše hledají možné logické spojitosti, i když je to někdy velmi obtížné. (Čapek, 2016, s. 202)

V osmé kapitole je rozvíjeno téma moudrosti ve vztahu k moci, radosti a také ve vztahu k lidskému poznání. Kapitola je sepsána jako rozhovor Kazatele s tradicí Izraele, se současníky, se zástupci normativního mudrosloví v Jeruzalémě a v závěru kapitoly je rozhovor Kazatele se sebou samotným. (Čapek, 2016, s. 235)

Této kapitole se více věnuji níže ve své práci, protože se v prvním oddíle této kapitoly objevuje téma času, které se vyskytuje ve třech verších (v. 5, v. 6, a v. 9). Čas je zde jako čas soudu. Osmou kapitolou končí třetí část knihy Kazatel.

1.4.4 Člověk v čase a Stvořitel (Kaz 9,1 – 12,14)

Devátou kapitolou začíná čtvrtá a zároveň poslední část knihy Kazatel, ve které je „nabyté mudroslovné poznání uváděno do souvislostí lidské existence.“ (Čapek, 2016, s. 257)

V deváté kapitole jsou rozvíjena témata moudrosti a spravedlnosti, které zaštiťuje sám Bůh. V závěru kapitoly je moudrost líčená jako protiváha k bláznovství, kterému holdují nerozumní. (Čapek, 2016, s. 257)

Deváté kapitole se v této práci také věnuji, protože se zde vyskytuje ve třech verších (v. 8, v. 11 a v. 12) téma času. Z této kapitoly vyplývá, že budoucnost nelze předvídat, je sporné, co se kdy stane. Pro nás lidi je důležité to, co se odehrává zrovna nyní, v přítomném čase a zde na zemi. Úspěch či neúspěch dané činnosti ovlivňují také nečekané události, které my lidé nemáme ve svých rukou.

V desáté kapitole se velmi projevují události, které se odehrávaly v době vzniku knihy Kazatel, tedy na přelomu 3. a 2. století př. Kr. V této kapitole nacházíme hledání toho, co je moudré. Autor zde bere v potaz mocenské poměry dané doby a jeho mudroslovné

výroky mají povzbudit k nalezení vnitřní jistoty v člověka sám v sobě. Tato jistota by se potom projevila vyrovnaným postojem k jakkoli nepříznivým vnějším jevům. (Čapek, 2016, s. 281)

Jedenáctá kapitola je nejkratší kapitolou knihy Kazatel, obsahuje pouze deset veršů, ve kterých se pojednává o tom, jak používat dříve prověřovanou moudrost. V první části kapitoly (v. 1-6) je člověk nabádán k tomu, aby byl aktivní, protože jeho čas zde na zemi je omezený i jeho schopnost poznání Božího díla je limitovaný. Další verše kapitoly jsou úvodem k tématu života a plynule přechází do další, již závěrečné kapitoly. (Čapek, 2016, s. 304)

„Poslední kapitola knihy shrnuje vše doposud přednesené, vysvětlované a prověřované obsáhlým obrazem lidského života od jeho počátku až po jeho konec. Jde o další užití všeho doposud nabytého. Konec života je pojmán také jako návrat nebo začátek. Autor se vrací především k prvním dvěma kapitolám knihy a zrcadlově k nim formou potvrzení nebo kontrastu představuje svoji důsledně imanentní teologii i velmi střízlivou eschatologii. Knihu uzavírá epilog (vv. 9-14).“ (Čapek, 2016, s. 314-315)

Prvním veršem v závěrečné části epilogu se Kazatel navrácí k úplnému začátku této knihy, ke 2. verši první kapitoly. Dále je v epilogu dotvářena postava Kazatele, je zde popisováno, jaký byl a co činil. V úplném závěru je shrnutí a zároveň poslední sdělení Kazatele: „Závěr všeho, co jsi slyšel: Boha se boj a jeho přikázání zachovávej; na tom u člověka všechno závisí. Veškeré dílo Bůh postaví před soud, i vše, co je utajeno, ať dobré či zlé.“ (Kaz 12, 13-14)

1.5 Hlavní poselství knihy Kazatel

Kniha Kazatel nám ukazuje, že biblická moudrost není povrchní a plošně zjednodušující. Ve Starém zákoně má tato kniha nejvíce skepticko-kritický názor na svět. Kazatelovo zpochybňování neznamena provokaci za každou cenu, naopak toto zpochybňování můžeme považovat za projev poctivosti, Kazatel se zde nebojí odpovídat na různé otázky. Kniha Kazatel nepopírá existenci Boha, ale poukazuje na to, že člověk nedokáže plně pochopit smysl života a tedy i Božích cest. (Vlková, 2012, s. 74)

„Kniha ani netěší, ani nebouří, pouze relativizuje tradiční pravdy. Její skepse se přitom neobrací proti Bohu či životu jako takovému, spíše proti doktrínám, ideologiím, praktikám, zvykům a přesvědčením (i náboženským), jimiž se lidé snadno nechají

obelhat, když se domnívají, že dosáhli jednou provždy a vyčerpávajícím způsobem poznání pravdy.“ (Vlková, 2012, s. 74)

Kniha Kazatel nám ukazuje život člověka pod sluncem, tedy zde na zemi. Kazatel nám v této knize nedává přesný návod, co by se mělo stát pod sluncem, to můžeme nalézt v jiných částech Bible, například jak má člověk žít a co má dělat. Kazatel nám ani neříká, co je z biblického hlediska dobré pro člověka zde na zemi, tedy pod sluncem, ale učí nás rozpoznávat, co nám způsobuje škodu. Kazatel nám netlumočí Boží myšlenky o náboženství, ani se nám nesnaží říct, co bude po smrti, ale chce nám především objasnit, jak přemýšlí přirozený člověk. (Wasserzug, Nieghbour, 1999, s. 290-291)

Kniha Kazatel mě neustále vybízí k přemýšlení. Kazatel zde pomocí různých příkladů ze života uvádí čtenáře k neustálému přemýšlení nad životem, nad smyslem toho, co ve svém životě děláme, o co se snažíme a jestli tato snaha není jen honba za větrem, tedy jestli má vůbec nějaký větší smysl. Vede nás k poznání, že vše, co v životě děláme a o co se snažíme, je marné, pokud to děláme bez Boha. Bůh je ten, kdo nám dává pravé příležitosti ve správný čas, On ví, co je pro nás důležité a co potřebujeme a je na nás, abychom byli připraveni těchto příležitostí využít. Dále nám zde ukazuje, že před Bohem není mezi lidmi rozdíl, všechny lidi čeká stejný osud na této zemi, život všech končí smrtí a následně všechny bez rozdílu čeká soud.

1.6 Zařazení knihy Kazatel v Písmu

Kniha Kazatel patří v hebrejském kánonu do třetí, nejmladší části Starého zákona, tedy do Spisů (hebrejsky Ketúvím). Dále Spisy obsahují ještě Žalmy, Jób, Přísloví, Rút, Píseň písní, Pláč, knihu Ester, Daniel, Ezdráš, Nehemiáš, 1. a 2. knihu Kronik. (Vlková, 2004, s. 12) V nich je pak zařazena spolu s Písní písní, knihou Rút, Pláč a Ester do pěti „svátečních svitků“, které se četly při významných svátcích. Kniha Kazatel se četla o svátcích stánků.

V křesťanské tradici patří Kazatel mezi knihy mudroslovné (patří sem ještě kniha Jób, Žalmy, Přísloví, Píseň písní, kniha Moudrosti a kniha Sirachovcova). V Bibli nalezneme knihu Kazatel mezi Příslovími a Písní písní. (Vlková, 2004, s. 9)

2 POJETÍ ČASU VE 3. KAPITOLE KNIHY KAZATEL

V této kapitole vystupuje Kazatel jako učitel moudrosti. Hlavním tématem je zde pojetí lidské existence vzhledem k času. Dále se zde zabývá postavením člověka v rámci

stvoření. Kapitola je rozdělena na tři části. Úvodní verše 1-8 jsou poetickou částí. Další částí této kapitoly jsou verše 9-15 a poslední část tvoří verše 15-22. Poslední dvě části jsou argumentační bloky, které pojednávají stejnou tematiku, ale z různých úhlů pohledu. Touto tematikou je poznání člověka – co je jeho úkolem v čase a prostoru tady na zemi, tedy pod nebem. (Čapek, 2016, s. 112)

Jiné dělení této kapitoly nabízejí členové Starozákonní překladatelské komise, kteří připravovali Český ekumenický překlad Bible (Výklad ke Starému zákonu III, 1998, s. 711-714). Kapitola je podle nich rozdělena na tři oddíly. Každý oddíl má svůj název. První oddíl, to je v. 1-8, nese název *Všechno má svůj čas*. Druhý oddíl této kapitoly zahrnuje verše 9-15 a jmenuje se *Dílo lidské a dílo Boží*. Poslední částí jsou verše 16-22 a nesou název *Člověk a zvíře*.

V českém překladu Jeruzalémské bible nese třetí kapitola knihy Kazatel název *Smrt*. Ve výkladové poznámce je zde kapitola rozdělena též do tří částí. „Život je sled nesouvislých úkonů, vv. 1-8, nemá cíl, vv. 9-13, není-li jím smrt, která sama žádný smysl nemá, vv. 14-22.“ (Jeruzalémská bible, s. 1119)

2.1 Mudroslovná báseň v Kaz 3,1-8

„Všechno má určenou chvíli a veškeré dění pod nebem svůj čas.“ (Kaz 3,1)

„Je čas rození i čas umírání, čas sázet i čas trhat;	je čas hledat i čas ztrácet, čas opatrovat i čas odhazovat;
je čas zabíjet i čas léčit, čas bořit i čas budovat;	je čas roztrhávat i čas sešívát, čas mlčet i čas mluvit;
je čas plakat i čas smát se, čas truchlit i čas poskakovat;	je čas milovat i čas nenávidět, čas boje i čas pokoje.“
je čas kameny rozhazovat i čas kameny sbírat, čas objímat i čas objímání zanechat;	(Kaz 3,2-8)

Začátek 3. kapitoly knihy Kazatel (Kaz 3,1-8) je básní. „Tento oddíl se liší od textu předchozího i následujícího tím, že je uspořádán rytmičky a souměrně. Od v.2 do v.8 je

to 14 (2x7) umělecky sestavených dvojverší, v nichž se stále opakuje hlavní téma oddílu (H. 'ét = čas).“ (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 711)

Každému člověku je vyměřená určitá doba, ve které může uskutečňovat to, co je z lidského hlediska možné a proveditelné. Bůh v této básni není vůbec zmíněn (Bůh je zmíněn až v nadcházejícím verši 9), i když je dárce času i určené chvíle. (Čapek, 2016, s. 112)

„Čas, který je v 1. kapitole nejprve pozorován na pozadí přírodních fenoménů, se ukazuje jako nabídka a dar. Rozpoznat, kdy je příhodný čas, a stejně tak přijmout, že lidské možnosti jsou omezené (popř. nejsou omezené), to představuje praktickou moudrost, k jejímuž přijetí Kazatel zve. Báseň je kritickým pohledem na iluzi, že člověk disponuje nekonečnými a nevyčerpatelnými možnostmi. Jediný, kdo je této kvality práv, je Bůh, který není sice zmíněn, přesto je sám jediným Stvořitelem daného a poskytovaného časoprostoru, a to včetně jeho hranic.“ (Čapek, 2016, s. 120)

2.1.1 Výklad 1. verše

„Všechno má určenou chvíli a veškeré dění pod nebem svůj čas.“ (Kaz 3,1)

Podle starozákonního pojetí času, mají události přesné, vymezené místo v čase. Biblické pojetí času není jako řeka, která teče z neznáma do neznáma. Není to ani voda, která se vrací v nekonečném koloběhu. Ve všem nás učí vidět přesný plán, není to jen náhoda nebo slepá osudovost. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 711)

Verš začíná pojmem *všechno*. Naznačená univerzalita se rozvíjí pomocí jednotek, z nichž každá obsahuje – kromě poslední – čtyři slovesné tvary (infinitivy).“ (Čapek, 2016, s. 114)

Pro čas se zde využívá dvou výrazů. První hebrejské podstatné jméno *zemán* = určená chvíle. Tento pojem času se týká „předvídatelného plynutí času, kdy jedna událost následuje časově za druhou, je zařaditelná, měřitelná a datovatelná.“ (Čapek, 2016, s. 114) Druhým výrazem je v hebrejštině pro čas *ét*, využívá se ho především pro oblasti přírody a lidského života. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 711) „Tyto výrazy nestojí v protikladu, nýbrž popisují, co je součástí lidského života, dvojitým způsobem.“ (Čapek, 2016, s. 114) Prvním pojmem je tedy čas, který je předvídatelný a datovatelný (řecky *chronos*). Druhým pojmem je zde myšlen čas, který je špatně

měřitelný a předvídatelný, například čas deště, čas jídla, čas lásky (řecky *kairos*). (Čapek, 2016, s. 114)

Tento verš na mě vždy působil velmi povzbudivě a do jisté míry mě i uklidňuje. Vždy, když se stane něco nečekaného, mnohdy i velmi bolestivého, tak si vybavím tento verš a uvědomím si, že to není jen náhoda, mělo to tak být, i když zatím nevím proč. Nic se neděje nahodile, vše má větší význam.

Podobné pojetí času bychom mohli najít v Kaz 10,17, kde se píše: „Blaze tobě, země, je-li tvůj král vznešeného rodu a tvá knížata jídají v náležitý čas pro posilnění, a ne pro opilství.“ Zde také Kazatel poukazuje na správný čas, konkrétně příhodný čas ke stolování.

2.1.2 Výklad 2. verše

„Je čas rození i čas umírání,
čas sázet i čas trhat.“ (Kaz 3,2)

„Rození a umírání jsou prvním a posledním časem lidského života.“ (Čapek, 2016, s. 115) Čas rození a čas umírání neurčuje člověk, ale Bůh. K této dvojici je připojena druhá dvojice. Tak jako v lidském životě je čas rození a čas umírání, tak v zemědělské sféře je čas sázení a čas trhání. Tyto pojmy popisují také zrod a zánik. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 711; Čapek, 2016, s. 116)

Tento *čas rození* může být pro nás velkou nadějí a radostí. Každý z nás jsme Bohem chtění a povoláni k životu na zemi. Bůh chce i ty děti, které rodiče neplánovali. Pro některé rodiče může tedy být očekávání dítěte překvapením. Ale i takové dítě je dar od Boha. Bůh miluje tyto děti a počítá s nimi.

I *čas umírání* patří neoddělitelně k životu na zemi. Každý z nás jednoho dne zemře, ale nevíme, kdy to bude. Smrt můžeme brát jako definitivní konec života, anebo k tomu můžeme přidat duchovní rozměr, víru v Ježíše Krista, a brát smrt jako konec života na této zemi s možností začátku života věčného s Bohem. A to nám může být velkou nadějí a útěchou.

Téma času umírání se vyskytuje v Kazateli ještě ve verši 7,17. „Nebud' příliš svévolný a nebud' jako pomatenec; proč bys umíral, než vyprší tvůj čas?“ (Kaz 7,17)

Stejně jako rození a umírání má Bůh v rukou i sázení a trhání. Tímto sázením není myšleno tzv. jarní sázení nebo setí a trháním není myšleno podzimní sklizení. Oba tyto pojmy se vztahují k hlubšímu pojetí zrodu a zániku. Kazatel zde proto volí hebrejské sloveso, které se používá např. pro založení vinice. Vyhýbá se tedy obvyklému slovesu „sázet“, které má stejný slovní kořen jako „semeno“ a které by navozovalo představu o prosté setbě a sklizni. Stejně tak používá Kazatel pojem vytrhávat, což znamená vytrhávat z kořenů, případně i s kořeny, tedy zničit, místo slovesa sklízet. (Čapek, 2016, s. 116)

Cílem druhého páru je „podtrhnout dvojí skutečnost, tedy že člověk se rodí a je zasazen do časoprostoru, který pak opouští, když umírá. Vytržení je definitivním koncem.“ (Čapek, 2016, str. 116)

Toto sloveso vytrhávat souvisí ve Starém zákoně i v biblické tradici s tématem neplodnosti významných žen (Sára, Rebeka, Alžběta), vyjadřuje tedy, že lidské bytí není samozřejmé. (Čapek, 2016, str. 116) „Jejich „vytrženost“ z možnosti dát život potomstvu je díky Bohu v nečekaný okamžik ukončena a ony se stávají matkami neméně významných mužských potomků.“ (Čapek, 2016, s. 116)

2.1.3 Výklad 3. verše

„Je čas zabíjet i čas léčit,
čas bořit i čas budovat.“ (Kaz 3,3)

Další pár sloves se týká zabíjení a uzdravování, léčení. Někdy je navrhováno sloveso zabít nahradit mírnějším slovesem roztrhat, ale tento překlad nemá oporu v dalších starověkých textech. Mohlo by s zde spíše jednat o tematiku soudu a spásy. Nemusí zde jít pouze o osobní uzdravení. (Čapek, 2016, s. 116)

„Zabíjení i léčení, resp. spása, se dějí Izraeli jako celku. Bůh zabíjí prvorozené v Egyptě stejně jako mladé muže Izraele v Am 4,10. Stejně tak uzdravuje, zachraňuje a přivádí zpět k životu (a to i vyvedením z exilu, ať již egyptského či babylónského) svůj lid.“ (Čapek, 2016, s. 116)

Uzdravování, podle mého názoru, může znamenat také uzdravení člověka od hříchů a jeho následků, a také od pokušení. Tímto odpouštěním, uzdravováním jsme zváni k věčnému životu v nebi. Bůh dokáže uzdravit, odpustit, všechno o co upřímně prosíme a důvěřujeme v jeho uzdravení.

Boření a budování může být opět viděno v perspektivě soudu a spásy. „Slovesa *bořit* resp. *strhnout dolů* a *budovat* mají zřetelné dějinně-náboženské souvislosti Božího soudu a příslibu obnovení Izraele na jeho svatém místě, Sijónu, v Jeruzalémě.“ (Čapek, 2016, s. 117)

2.1.4 Výklad 4. verše

„Je čas plakat i čas smát se,
čas truchlit i čas poskakovat.“ (Kaz 3,4)

V tomto verši jsou vyjádřeny emoce, které souvisí s předchozími verši. Jsou to vlastně takové odpovědi na situace z předešlých veršů. Například pláč a truchlení souvisí se smrtí, je to emoce, která doprovází tuto smutnou událost. Smích a poskakování (tančení) zase často doprovází radostné události, jako je právě narození dítěte nebo vybudování nové stavby. Tyto všechny radosti a smutky nejsou jen nahodilé, bez nějakých souvislostí. Jsou to právě emoce, jako odpovědi na konkrétní životní události. (Čapek, 2016, s. 117)

Když pak všechny smutné události pominou, máme zase velikou naději, že se znovu vrátí radost, smích a veselí. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 712)

Tyto emoce mohou být velmi silné a nemusí člověk prožívat buď jen radost, nebo jen smutek. Podle mě jsou i chvíle, kdy má člověk velmi smíšené emoce, ale tyto emoce jsou i tak velmi silné. Například, když někomu zemře milovaná maminka, která byla dlouho dobu velmi vážně nemocná, a ke konci jejího života už byl její stav natolik vážný, že už jen ležela a její bolesti se utlumovaly léky. Pokud můžeme s ní strávit poslední chvíle jejího života, držet jí za ruku až do konce, tak to může být pro nás i radostí, že s ní travíme poslední, velmi vzácné chvíle a můžeme ji být oporou. Její smrt pro nejbližší je samozřejmě velmi bolestivá a smutná, všichni pláčou, ale zároveň i ve světle víry ve vzkříšení a věčný život, může být i radostí, že už se nemusí trápit v bolestech a bude jí u Boha líp a jednou se tam můžeme všichni sejít. Samozřejmě převažují pocity smutku, ale i v tom smutku je i troška radosti a naděje.

2.1.5 Výklad 5. verše

„Je čas kameny rozhazovat i čas kameny sbírat,
čas objímat i čas objímání zanechat.“ (Kaz 3,5)

Na první pohled působí verš hospodářskou tematikou odpočinku a práce. Text je ale nejednoznačný a je vykládán různě. (Čapek, 2016, s. 117)

První část tohoto verše je nejasná. Čas házet kameny mohlo, podle některých vykladačů, znamenat pohazování kamenů na pole poražených nepřátel, aby se kameny pole znehodnotilo. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 712, dle 2Kr 3,19 a 25) Sbírání kamenů mohlo znamenat v tomto pojetí sběr kamenů z pole při kultivaci. (Čapek, 2016, s. 118)

Podle dalšího výkladu mohlo jít o obchodní kontext. Kameny mohly být platidly, které používali obchodníci. Jiný výklad říká, že mohlo jít o budování. Kameny byly odstraňovány při stavbách a jiné zase byly dováženy na stavění. Kameny mohly také znamenat střelivo do vrhacích strojů a praků. V době příměří byly ty stroje shromažďovány zpět v opevněních. (Čapek, 2016, s. 118)

2.1.6 Výklad 6. verše

„Je čas hledat i čas ztrácet,
čas opatrovat i čas odhazovat.“ (Kaz 3,6)

Tento verš navazuje na tematiku mezilidských vztahů z předešlého verše. Člověk hledá i ztrácí, ani jednu tuto činnost nemá plně v rukou, ať už se jedná o nehmotné nebo hmotné statky. Člověk nedokáže sám definovat hranice, na které naráží. Žena i muž potřebují protějšek, s nímž se stávají jednou bytostí. Kdo hledal a našel, toho to zavazuje k uchovávaní, k opatrování a střežení. Člověk není počátkem ani koncem činnosti, spíše je jejím příjemcem a spolutvůrcem. (Čapek, 2016, s. 118-119)

Hledat můžeme ztracené věci nebo i lidi, které jsme nějakým způsobem ztratili. Hledat můžeme dokonce i milostivou Boží tvář. To, co nalezneme, a je dobré, měli bychom to střežit a opatrovat. Někdy může přijít situace, že je třeba se zbavit i něčeho, co je potřebné, pro nás důležité, abychom si mohli zachovat život. Věci, které jsou pro nás škodlivé, bychom neměli vůbec uchovávat, měli bychom je zahodit. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 712)

Při zamyšlení nad tímto veršem se mi vybavuje svatba. Když se žena nalezne toho pravého muže, provdá se za něj. Většinou se odstěhují a zakládají nový domov. Naleznou v sobě novou rodinu. Opustí ten svůj starý domov, kde žili s rodiči a opouští i své přátele, někdy je i ztratí. V novém domově, který spolu vytvoří, nalézají nové přátele a žena nalezne blízké v rodině svého muže a muž zase v její rodině.

2.1.7 Výklad 7. verše

„Je čas roztrhávat i čas sešívat,
čas mlčet i čas mluvit.“ (Kaz 3,7)

Roztrhávání roucha a sešívání, souvisí s časem smutku. V Bibli je popisováno roztržení oděvu, při smutných událostech. Když končí čas smutku, tedy čas trhání oděvů, následuje čas k další aktivitě, tou může být právě sešívání. Zrození i smrt patří neoddělitelně k životu, proto i takto vyjádřený rituál patří k životu. Další možností výkladu této dvojice je, že souvisí s pokáním. I při úkonu pokání je roztrháván oděv. (Čapek, 2016, s. 119)

Druhá část verše, mlčení a mluvení může opět znamenat vyjádření zármutku, truchlení, při kterém bývalo zakázáno mluvit. Také nám to poukazuje a důležitost přiměřeného vyjadřování. Někdy je potřeba mluvit, jindy zase mlčet. Moudrý člověk, na rozdíl od hlupáka, je schopen rozeznat kdy je správný čas k mluvení a kdy je správný čas k mlčení. (Čapek, 2016, s. 119)

2.1.8 Výklad 8. verše

„Je čas milovat i čas nenávidět,
čas boje i čas pokoje.“ (Kaz 3,8)

Poslední verš této básně začíná slovesy milovat a nenávidět. Lásku můžeme chápat v celé její šíři, jako lásku ve vztahu k Bohu, k lidem, případně i k modlám. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 712) Milování a nenávidění vnímáme jako dva protiklady, mezi nimiž je velmi tenká hranice. Stačí málo a z velké lásky se může stát nenávisť a z nenávisti láska. Nenávisť i láska jsou velmi silné emoce. Člověk i Bůh (ve Starém zákoně) může ze srdce milovat i nenávidět. (Čapek, 2016, s. 119-120)

Válka (boj) a mír (pokoj), jsou poslední dvojicí básně. Tyto dva protiklady jsou jako jediné v celé básni vyjádřeny podstatnými jmény. Všechny předešlé dvojice protikladů jsou vyjádřeny slovesy. Možná by to mohlo být na znamení, že jimi končí řada sedmi dvojverší. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 712)

Druhá dvojice navazuje přímo na první dvojici milovat a nenávidět. Zároveň se také tato dvojice navrácí na začátek básně, k druhému verši, k času rození a času umírání. Boj (válka) souvisí právě s umíráním a naopak pokoj (mír) souvisí se zrozením, ať už přímo s narozením nebo i v přeneseném slova smyslu. Ve starověkém myšlení byla válka spojovaná s trestem a mír byl naopak spojován s darem. Stejně jako život a smrt. Ani

jedno z toho není pod úplnou lidskou kontrolou a člověk o tom nemůže plně rozhodovat. Všechno na zemi má určitou chvíli a čas, a tento čas a chvíle není v rukou člověka. (Čapek, 2016, s. 120)

2.1.9 Závěrečné shrnutí básně

Číslo sedm je v Bibli číslem plnosti. V této básni je to dokonce dvakrát sedm dvojverší, což znamená dvojnásobnou plnost. Tedy úplnost celého lidského života, jak v pozitivních věcech, tak i v negativních. Naprosto vše v životě má svůj Bohem určený čas a místo. (Starozákonní překladatelská komise, 2016, s. 712-713)

V básni si můžeme všimnout, že se pravidelně proměňují pozitivní a negativní události, štěstí a bolest. Vědomím toho, že po současném prožívání štěstí musí zase někdy přijít bolest, vede člověka k většímu, hlubšímu prožívání onoho štěstí, radosti. Nechceme o štěstí přijít, protože pomijí a pak zase přichází smutek. Podobně je to i u prožívání bolesti. Když si uvědomíme, že po každé bolesti přijde zase radost, štěstí, tak nám to pomůže přežít během těžkých chvil a očekávat jejich konec. Máme velikou naději, že tato bolest není navždy a zase přijdou časy radosti. (Doukhan, 2017, s. 38)

Okamžiky radosti, štěstí můžeme prožívat ještě hlouběji, protože máme radost nejen kvůli věci samotné, ale můžeme k tomu přidat i duchovní rozměr. Radost z toho, že je to dar od Boha. Užít si dobrý Boží dar je projevem vděčnosti, kterou k Bohu cítíme. Stejně tak to můžeme udělat i u zármutku a bolesti. Víra nám připomíná, že vše má svůj význam. (Doukhan, 2017, s. 38)

Kazatel nám zde nevysvětluje čas jako takový. Čas nevnímá jako celkový problém, který by chtěl rozebrat a vysvětlit. Pojímá zde čas jako samotný život, ve kterém žijeme a ve kterém se všechno odehrává. U Židů je čas nositelem života a v hebrejském myšlení je spojován s událostmi. (Doukhan, 2017, s. 34)

Podle knihy Kazatel je čas prvním Božím darem, který získáváme zde na zemi hned po narození. Vše, co se děje na zemi, ať už jsou to pozitivní nebo negativní události, se odehrávají právě v určitý čas. Celý život se odehrává v napětí mezi životem a smrtí, tedy mezi časem a věčností. (Doukhan, 2017, s. 34)

K této básni se ráda vracím, jsou v ní obsaženy všechny důležité okamžiky lidského života. Vždy v ní nacházím něco, co je pro mě zrovna aktuální, co zrovna prožívám. Působí na mě také jako útěcha v nelehkých životních událostech, především to, že smutek

není napořád, po smutku zase znovu přijde radost a štěstí. Učí mě, že i chvíle smutku a pláče jsou pro život potřeba, nejsou to jen tak promarněné chvíle, je potřeba prožít i ty nelehké okamžiky, abych si pak o to víc mohla vážit těch šťastných chvil. Každá životní událost nás někam může posunout a záleží hodně na nás, co si z toho vezmeme.

2.2 Pojetí času v Kaz 3,11

„On všechno učinil krásně a v pravý čas, lidem dal do srdce i touhu po věčnosti, jenže člověk nevystihne začátek ani konec díla, jež Bůh koná.“ (Kaz 3,11)

Tento verš se s tématem času navrácí k mudroslovné básni na začátku této kapitoly. Bůh je tím, kdo všechno činí a dává a vždy vše koná v pravý čas. Všechno, co Bůh učinil, je nazýváno jako krásné a utvořené ve správném čase. (Čapek, 2016, s. 125)

Kazatel nás vybízí k poznávání Boha jako stvořitele všeho existujícího. Skrze toto poznání a moudrý vhled se můžeme dopracovat k touze po věčnosti. Zde nastává otázka, co znamená, že byla člověku dána do srdce věčnost (souhrn času). Existuje na to více pohledů. Čapek uvádí tři základní pohledy. Překlad *věčnost* se nachází například v Septuagintě. Další dva překlady jsou *poznání* a *svět*. Například Bible kralická uvádí, že se jedná o *žádosti světa*. Jiný názor je, že se jedná o *lásku k světu*. (Čapek, 2016, s. 126-127)

Ve výkladových poznámkách Jeruzalémské bible se dozvídáme, že tato věta nemá smysl v křesťanském slovníku. Znamená pouze to, že Bůh dal člověku do srdce celek trvání. Tím Bůh umožnil, aby mohl člověk přemýšlet o sledu událostí a mohl ovládat přítomný okamžik. (Jeruzalémská bible, s. 1119)

Podle mého názoru by se zde mohlo jednat o touhu po věčnosti. Bůh dal člověku touhu po věčnosti, aby se člověk snažil být lepší, byl více motivován k rozpoznávání správného jednání, a tím mohl získat po smrti věčnost u Boha. V Českém ekumenickém překladu Bible se vyskytuje právě tato touha po věčnosti.

2.3 Pojetí času v Kaz 3,17

„Řekl jsem si v srdci: Spravedlivého i svévolníka bude soudit Bůh, nastane čas soudu nad vším děním, nad vším, co se koná.“ (Kaz, 3,17)

Tento verš patří do poslední části třetí kapitoly knihy Kazatel, která se věnuje tématu práva a spravedlnosti. Kazatel zde řeší otázku, kým a kde jsou právo a spravedlnost v plné míře naplňovány. (Čapek, 2016, s. 130)

Spravedlivý soud není zde na zemi a není ani v přítomnosti, ale nastane až u Boha. Výklady jsou různé, zda se jedná o konečný Boží soud, nebo jde o naplnění spravedlivého soudu zde na zemi. V kontextu knihy se zdá jako pravděpodobnější první možnost, tedy, že se jedná o konečný Boží soud. Vyjádřením času soudu se navrací k tématice určeného času v Kaz 3,1. (Čapek, 2016, 133)

Po výroku o existenci zla v předchozím verši 3,16 („Dále jsem pod Sluncem viděl: na místě práva – svévole, na místě spravedlnosti – svévole.“) přichází spravedlivý soud, který bude pro všechny, pro spravedlivé i pro nespravedlivé. (Doukhan, 2017, s. 39-40)

V tomto verši se vyskytuje již čas soudu, který je ve větší míře rozebírán v 8. kapitole knihy Kazatel.

3 POJETÍ ČASU V 8. KAPITOLE KNIHY KAZATEL

Tématy této kapitoly jsou moudrost na pozadí vztahu k moci, radosti a lidskému poznání. Jedná se o kritické rozhovory Kazatele. Kapitola je rozdělená na tři oddíly. První oddíl, v. 1-9, nese název *Moudrost a moc*. Zde se Kazatel zabývá souvislostí mezi mocí a moudrostí. Druhý oddíl, v. 10-15, nese název: *Kdo se může radovat?* V této části se zabývá souvislostí konání a jeho důsledků. Poslední oddíl této kapitoly, v. 16-17, nese název *Kam až sahá lidské poznání*. (Čapek, 2016, s. 235, 243, 250)

Jiné dělení této kapitoly je na dvě části. První část, v. 1-9, nese název *Panství člověka*. Druhá část kapitoly, v. 10-17, nese název *Cesty lidské a Boží*. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 729-731)

V českém překladu Jeruzalémské bible není tato kapitola nijak dělena, ale je součástí většího oddílu, 7,8-8,17, který nese název *Potrestání*. (Jeruzalémská bible, s. 1123-1124)

3.1 Pojetí času v 5. verši

„Kdo dbá na příkazy, neokusí nic zlého, srdce moudrého ví, že nastane čas soudu.“ (Kaz 8,5)

Tento verš navazuje na předchozí verše 1-4, ve kterých se pojednává o moudrosti člověka. Verš potvrzuje, že moudré jednání nese plody. Jedná se zde o Boží přikázání nebo o výnos krále? Moudrý, může v tomto případě znamenat člověk, který střídme uvažuje a dospěl k závěru, že „nespravedlnosti krále dospějí ke svému konci a hranci (tedy soudu), aniž by se poddaní museli stavět na odpor.“ (Čapek, 2016, s. 240)

Z tohoto verše sice ještě nejsme zcela schopni poznat, zda se jedná tedy o Boží přikázání nebo o výnos krále. Jsme zde vybízeni k tomu, abychom se snažili být moudří a uvědomovali si, že i na krále, čeká spravedlivý soud, nemusíme brát nutně spravedlnost do svých rukou.

Kazatelova argumentace ve prospěch tohoto chápání verše zazní v následujících verších. (Čapek, 2016, s. 240)

3.2 Pojetí času v 6. verši

„Nad každým děním nastane čas soudu; na člověku je mnoho zlého.“ (Kaz 8,6)

Kazatel v tomto verši zdůrazňuje čas soudu, vystupuje zde opačně než v předchozích verších, kde přizpůsobení královým nařízením bylo cestou k úlevě od zlého. Čas se zde stává svědkem nevyhnutelnosti soudu nad člověkem pro jeho špatnost. Moudrý zná čas soudu, ale není tohoto soudu zproštěn. Argumentace verše je namířena nejen na krále, ale na všechny moudré, kteří v předchozích verších 1-5 vystupují jakoby nad věcí. Toto jejich sebepojetí je zde zpochybněno. (Čapek, 2016, s. 240-241)

V tomto verši je už jasné, že se čas soudu vztahuje úplně na všechny lidi bez rozdílu na postavení nebo národnost. Nikdo není tohoto soudu zproštěn, ani se mu nemůže nijak vyhnout či se před ním někde ukrýt. Co to tedy může ještě pro nás znamenat? Mohlo by nás to vybízet k tomu, abychom se snažili vždy jednat tak, abychom se onoho soudu nemuseli obávat.

3.3 Pojetí času v 9. verši

„To všechno jsem viděl, když jsem si předsevzal zabývat se vším, co se pod sluncem děje v čase, kdy má člověk moc nad člověkem a působí mu zlo.“ (Kaz 3,9)

Devátým veršem končí první oddíl této kapitoly. Kazatel se zde výrazem *viděl jsem*, obrací k předešlým veršům. Moc člověka je zde popisována jako zlá, protože člověka sužuje. Lidská práce na zemi není považována za zbytečnou. Moc člověka je zlá tehdy, když se jedná o útlak, dominanci, nebo také účast na moci, která na sebe bere ideologický převlek. Nejedná se zde pouze o kritiku moci doby Kazatele, ale jedná se obecně o škodlivost moci člověka nad člověkem. (Čapek, 2016, s. 242)

Zde stojí za zamyšlení, jestli opravdu každá moc člověka nad člověkem je opravdu škodlivá. Například ve vztahu rodičů k malým dětem. Je opravdu špatné, když mají rodiče nad nimi „moc“? Podle mého názoru to v tomto případě špatné není. Rodiče mají za své

děti zodpovědnost a musí je vést a ukazovat jim správnou cestu, proto jim někdy musí rodiče něco zakázat, nebo naopak přikázat. Samozřejmě to nesmí sklouznout do oné škodlivé moci, kdy by si rodiče chtěli jen dokazovat moc nad dětmi na úkor svých dětí a tím jim právě škodili. I v tomto případě je potřeba projevovat tuto „moc“ s láskou a úctou k onomu dítěti.

4 POJETÍ ČASU V 9. KAPITOLE KNIHY KAZATEL

Devátá kapitola knihy Kazatel je začátkem čtvrté a zároveň i poslední části této knihy. Začátek a konec kapitoly je vcelku pozitivní. Spravedlnost a moudrost zaštiťuje sám Bůh. V závěru kapitoly je moudrost líčená jako protiváha k bláznovství, kterému holdují nerozumní. Bližší seznámení s celým textem kapitoly nám ukáže, že se zde nejedná jen o pozitivní text, ale jak je pro Kazatele obvyklé, nenabízí nám laciné ujištění, ale vede nás k prohlubování poznání, které není lehké, ani jednoznačné. (Čapek, 2016, s. 257)

Kapitola je rozdělena na čtyři oddíly. První oddíl, v. 1-6, nese název *O životě a smrti*. V této části se Kazatel ptá, co víme o smrti. Mezi životem a smrtí je jediná spojitost, jedno je smysly uchopitelné a druhé nelze posoudit. Život je absurdní, ale i přes to má svoji pojmenovatelnou hodnotu. O smrti nelze říct nic. Druhý oddíl tvoří v. 7-10 a nese název *Jak zakusit radost všedního dne*. Zde Kazatel navazuje na předchozí verše a polemizuje o tom, co má člověk dělat, aby užil života, než odejde do říše mrtvých. Třetí oddíl, v. 11-12, nese název *Člověk, úspěch a čas*. V tomto oddíle se Kazatel zabývá nahodilostí a dočasností lidského úspěchu. Čtvrtý a zároveň poslední oddíl této kapitoly, v. 13-18, nese název *Moudrost je více než síla mocných*. V tomto oddíle se autor zabývá moudrostí. Nalezneme zde podobenství o zranitelnosti moudrosti, která může být přeslechnutá a překryta jinými nabídkami. V závěru se dozvídáme, že moudrost nakonec všechno převyšuje. (Čapek, 2016, s. 258-274)

Jiné dělení této kapitoly je na dvě části. První část, v. 1-10, se jmenuje *Stejný úděl všech*. Druhá část kapitoly, v. 11-18, nese název *Chvála a moudrost*. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 733-734)

V českém překladu Jeruzalémské bible je devátá kapitola rozdělena do dvou částí. První část, v. 1-12, nese název *Osud*. Druhá část, v. 13-18, nese název *Moudrost a pošetilost*. (Jeruzalémská bible, s. 1125)

4.1 Pojetí času v 8. verši

„Tvé šaty ať jsou v každé době bílé a tvá hlava ať nepostrádá vonný olej.“ (Kaz 9,8)

Bílé šaty a vonný olej na hlavě jsou znamením radosti. Stejný bílý oděv budou nosit spravedliví na konci věků (Zj 3,4-5). Podle tohoto verše, by měl být člověk slavnostně oblečen v každý čas, nejen dočasně. Kazatel má zde ale spíše na mysli přiměřenost jednání a rozpoznání času. (Čapek, 2016, s. 267-268)

Když přemýšlím nad tímto veršem, tak na mě působí dojmem Bud' vždy připravena! Jako by mi chtěl říct, že bych měla být připravena vždy správně jednat. Pokud poznám, že je na něco pravá chvíle, tak bych se neměla obávat a měla bych se s důkladnou přípravou chopit příležitosti.

4.2 Pojetí času ve třetím oddílu 9. kapitoly

Tento oddíl obsahuje pouze dva verše a navazuje na předchozí verše, ve kterých je motiv *carpe diem*, tedy užívání dne. Zde je jiný úhel pohledu, Kazatel se v těchto verších zabývá nahodilostí a dočasností lidského úspěchu. Úspěch nelze přivlastnit bohatstvím nebo výjimečnou kvalitou člověka, ale dobrým okamžikem v čase. Konec tohoto času nikdo nezná. Tyto verše jsou neobvykle dlouhé, protože obsahují řadu obrazů, aby to Kazatel lépe dokázal. (Čapek, 2016, s. 270)

4.2.1 Pojetí času v 11. verši

„Opět jsem pod sluncem viděl, že běh nezávisí na snaze hbitých ani boj na bohatýrech ani chléb na moudrých ani bohatství na rozumných ani přízeň na těch, kdo mají poznání, ale jak kdy každému z nich přeje čas a příležitost.“ (Kaz 9,11)

Kazatel v předchozích verších mluvil ve 2. osobě jednotného čísla a zde přechází k vyprávěcímu způsobu. Popisuje, co vypožoroval v životě lidí. Člověk může svými schopnostmi udivovat, ale výsledek lidské činnosti je vždycky závislý na Boží vůli. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 734-735)

„Ve verši je postupně uvedeno pět kvalit oceňovaných starověkým světem: rychlost, síla, moudrost, rozumnost a poznání.“ (Čapek, 2016, s. 271) Tyto vlastnosti představují ideál člověka, podobný antickému ideálu, ve kterém se snoubí tělesná a duchovní krása člověka. Přestože se jedná o pozitivní vlastnosti člověka, v dlouhodobé perspektivě to nic neznamená. Nejedná se zde o celkové popření ideálu, ale spíše chce Kazatel ukázat, že úspěch není samozřejmí a ani není napořád. Zdůvodnění pomíjivosti úspěchu přichází

v závěru verše. Všechny lidi bez výjimek potkává *čas* a *náhoda*. (Čapek, 2016, s. 271-272)

I když se člověk snaží, nebo si v něčem věří a předpokládá se, že to bez něj nepůjde, tak je zde důležitějším prvkem *čas*, tedy *Čas*, pod kterým si představuji Boha, který nám uděluje oné příležitosti a vhodný čas, tedy vhodné chvíle.

4.2.2 Pojetí času ve 12. verši

„Vždyť člověk ani nezná svůj čas. Je jako ryby, které se chytají do zlé sítě, a jako ptáci chytaní do osidla. Jako na ně, tak i na lidské syny bývá políčeno ve zlý čas, který je náhle přepadá.“ (Kaz 9,12)

Čas života pod sluncem jednou skončí, člověk nezná okamžik ani ho nedovede určit, ve kterém to nastane. Ani by se o toto určení neměl člověk snažit. Měli bychom si užívat darované přítomnosti. Co nás čeká v budoucnosti je konec, smrt a zánik, o nichž podle Kazatele nemůžeme nic vědět ani povědět. Budoucnost je nepředvídatelná, nepoznatelná, připomíná ryby chycené do zlé sítě a ptáky lapené do osidla, kteří už jsou téměř za hranicí života v říši mrtvých. S člověkem je to podobné, proto by se měl správně rozhodnout, co je pro něj důležité, jakým směrem má upřít svoji energii. (Čapek, 2016, s. 272-273)

Pojem zlo zde souvisí se smrtí, se sítí na ryby a pastí na ptáky, je to bezodkladný konec času, který přijde a nedá se vrátit. Když nastane tento konec, člověk stejně jako ryba nevydá ani hlásku. (Čapek, 2016, s. 273)

Tímto zlým časem nemusí být jen smrt, ale mohou to být i různé nepředvídatelné nehody. Podle Kazatele Bůh řídí všechno, a proto v tomto verši vylučuje možnost slepého osudu a pouhé náhody. (Starozákonní překladatelská komise, 1998, s. 735)

Podle mého názoru by s v tomto verši nemuselo jednat pouze o smrt, ale mohlo by se zde jednat i o různá pokušení v životě a je jen na nás, jak se rozhodneme, jestli půjdeme tou správnou cestou, anebo sejdem z cesty. Nikdy nevíme, kdy zemřeme, může to být i v těch „zlých časech“, kdy jsme sešli ze správné cesty, proto bychom si měli dávat pozor na svá rozhodnutí.

4.2.3 Závěrečné shrnutí třetího oddílu 9. kapitoly

Z těchto veršů vyplývá, že předvídatelnost budoucnosti je nanejvýš sporná a nelze na ni rozhodně spoléhat. Platí to, co je aktuální a přítomné. V dějinách se již mnohokrát dospělo

k úplně jiným koncům událostí, než se prve předpokládalo. Sehrála zde větší roli náhoda, než promyšlené plány. Kazatel zde také varuje před ideologií úspěchu, je to sporné a zpětně může být viděn jako směšný, nebo až absurdní. Tyto verše zmírňují případné velké nadšení z předchozích veršů, kde bylo hlavním motivem *carpe diem*. (Čapek, 2016, s. 273)

5 ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ POJETÍ ČASU V KNIZE KAZATEL

Tématika času se v této knize vyskytuje především ve 3., 8. a v 9. kapitole. Pojetí času v knize Kazatel je v každé, z těchto tří výše rozebraných kapitol, jiné.

Ve třetí kapitole se vyskytuje nejvíce veršů s motivem času, protože je zde hned v úvodu kapitoly báseň o sedmi verších věnovaná právě tomuto tématu. Kazatel nám v úvodu této kapitoly představuje čas jako celý život člověka, veškeré dění v lidském životě má svoji pravou chvíli, svůj pravý čas. Nic v životě se neděje pouze náhodně, ale vše je správně načasováno.

Chvíle bolesti patří k životu úplně stejně jako chvíle radosti, štěstí. Nemůžeme se rozhodnout, že bychom chtěli prožívat jen ty šťastné chvíle a ty smutné vypustit. Smrt, ztráta blízkého přítele a jiné smutné události k životu na zemi neoddělitelně patří a je jen na nás, jak se rozhodneme je prožívat. Můžeme se litovat, můžeme naříkat, ale právě ve verších této básně nalézáme útěchu, že každý smutek, každá špatná událost jednou skončí a zase přijde čas radosti a veselí. Pokud si uvědomíme, že i smutek a prožívání nelehkých událostí je v Božím plánu a nebojíme se do těchto nelehkých chvil pozvat Boha, může nám to značně pomoci zvládnout tyto nelehké časy a najít v nich i třeba nějaké poučení nebo zkušenost, která se nám bude v životě hodit a může nás posunout dál, může dokonce změnit úhel našeho pohledu na život a pak si o to více užívat šťastné chvíle, protože i tyto chvíle nejsou samozřejmé a jsou velkým darem od Boha.

Jedenáctý verš třetí kapitoly nás ujišťuje, že Bůh opravdu všechno činí v pravý čas, i když my máme mnohdy jinou představu o tom, co by se zrovna teď mělo dít. Vše je v Božích rukou i celý náš život, každému člověku Bůh nabízí věčný život a je jen na každém člověku, jestli se rozhodne tuto velkou nabídku přijmout a snažit se žít tak, aby věčného života dosáhl.

V osmé kapitole Kazatel pojímá čas jako čas soudu. Na každého člověka bez rozdílu čeká onen soud, kterému se nikdo nemůže vyhnout a je pro všechny stejný. U toho soudu

nebude rozdíl mezi chudým a bohatým, mocným a otrokem, ale všichni budou souzeni podle svého života zde na zemi.

Dále je v této kapitole odsuzována moc člověka nad člověkem, žádný člověk by neměl mít nad jinými moc, protože tato moc je špatná a působí mnoho zla. Podle mého názoru, může být tato „moc“ i prospěšná a důležitá ve vztahu rodičů k malým dětem. Dalo by se najít určitě více příkladů, jako vztah chůvy k dítěti, učitel ve škole má taky určitou „moc“ nad žáky nebo zaměstnavatel nad zaměstnancem. Myslím si, že je velmi důležité, aby si člověk při této „moci“ uvědomoval důstojnost svěřených lidí a choval se k nim s úctou, pak tato moc nemusí být nutně špatná, ba naopak může být i prospěšná.

Osmý verš deváté kapitoly nás vybízí k tomu, abychom byli vždy připraveni správně jednat a chopit se příležitosti, protože když přijde ten správný čas, tak bychom se měli s důkladnou přípravou chopit oné příležitosti.

Dále v deváté kapitole je čas spolu s příležitostí pojat jako hlavní příčina úspěchu. Člověk se může snažit sebevíc, ale pokud se stane něco nepředvídatelného nebo není ten správný čas, tak stejně člověk neuspěje. Jako ten čas si zde představuji Boha, který nám dává právě ty vhodné příležitosti ve správný čas. Všechny lidi zde na zemi čeká také smrt, žádný člověk neví, kdy přesně zemře, ale nečeká zde na nás jen smrt, ale jsou tu také jiné špatné nástrahy, například různá pokušení, která můžou přicházet, když to nejmén očekáváme a nejsme na ně připraveni. Proto bychom se měli snažit žít tak, abychom pak nebyli nemile překvapeni.

6 AKTUALIZACE

V této kapitole se pokusím aktualizovat některé verše, kterými se v této práci zabývám. V knize Kazatel můžeme nalézt spoustu aktuálních témat i pro dnešní dobu. Celá kniha nás vybízí k hlubšímu zamyšlení nad životem zde na zemi, takže si myslím, že by se tato kniha mohla líbit lidem, kteří rádi přemýšlí nad smyslem života.

Ke knize Kazatel, se vyjadřuje biblista F. Čapek, v rozhovoru v časopise Universum. Kazatel vystupuje jako filosof, který je velmi kritický. Pomocí otázek bádá nad tím, kdo je člověk, co je smyslem jeho existence, nad vztahem mezi člověkem a Bohem a vztahem Boha ke světu. Na tyto otázky zde nezaznívají přímé odpovědi, ale spíše disputační otázky, které jsou nezodpovězené, anebo zodpovězené tak, že nutí čtenáře, aby nad nimi dále přemýšleli sami. (Beránek, 2020, s. 14)

Mudroslovná báseň na začátku třetí kapitoly mě vždy velmi oslovovala, jsou v ní popisovány různé chvíle života a vždy v ní najdu něco, co právě prožívám. Tato báseň mi ukazuje, že všechno se děje v určitý čas a nic netrvá věčně, i smutek vystřídá radost. Asi každý člověk by chtěl mít život ve svých rukou a rozhodovat o tom, co zrovna bude dělat a co bude prožívat. Ve třetí kapitole je krásně napsáno, že všechnen čas nám dává Bůh, vše je od Boha a On to učinil krásně a v pravý čas. Pro některé lidi to může být těžko přijatelné, že by Bůh všechno řídil, ale mě tyto verše povzbuzují, protože v nich nacházím útěchu, že nic se neděje náhodně a všechno má nějaký smysl.

Při přemýšlení nad těmito verši mě napadá mnoho myšlenek. Co znamená čas rození? A kdo má tento čas v rukou? Bůh dává nový život, On je ten, kdo dává tento dar ve správný čas, i když se nám to někdy nemusí tak jevit, někdy žena otěhotní a říká si, proč zrovna teď, když čeká na povýšení v práci nebo třeba chtěla cestovat po světě, anebo nejsou dostatečně finančně zajištěni. Některé páry, které nemohou mít děti, se naopak velmi snaží a dělají maximum pro to, aby mohli mít vlastní děti.

I čas umírání patří neodlučitelně k životu a čeká každého člověka, ale žádný člověk neví, kdy tento okamžik nastane. Dnes se čím dál více hovoří o eutanázii, ale je správné, aby mohl člověk sám rozhodnout, kdy chce zemřít? Není to vlastně vražda, když někdo tuto eutanázii provede? Nechceme my lidé mít možnost eutanázie proto, že se bojíme, že budeme umírat sami v nemocnici, v bolestech nebo v nedůstojných podmínkách? Přijde mi, že otázka smrti a umírání se z naší společnosti nějak vytrácí, dřív bylo naprosto normální být u umírajícího člověka a mít ho doma a trávit s ním poslední chvíle jeho života zde na zemi. Smrt k životu neodlučitelně patří, i když je to velmi smutná událost, ale pokud věříme v Ježíše Krista, tak to nemusím být pro nás tak „děsivé“. Myslím si, že jen Bůh by měl rozhodovat o tom, kdy člověk zemře, s každým z nás má nějaké plány. Navíc pokud by se eutanázie povolila, tak by bylo velmi jednoduché ji zneužít a použít u někoho, kdo si to nepřál a tak vlastně legálně někoho zabít.

Velmi silný je pro mě začátek verše 3,8, „je čas milovat i čas nenávidět“. Milovat někoho je velmi krásná a také velmi silná emoce, která patří k životu, ať už v rovině přátelské, kdy máme rádi své přátele, a také v rovině partnerské, manželské. Většina lidí touží po lásce, najít si někoho, s kým stráví zbytek života a bude prožívat šťastné chvíle. Ale tato silná emoce má velmi blízko ke druhé emoci zmíněné v tomto verši, k nenávisti. Stačí málo a velmi dobří přátelé se rozejdou ve zlém a trvá někdy velmi dlouho, než jsou zase

přáteli a někdy se to už ani nepovede. V dnešní době je to také dost vidět na manželství, manželé prožívají zamilované období a někdy stačí jen malý krůček a tyto časy plné zamilovanosti se promění v dobu nenávisti a rozvodu.

Tato krásná mudroslovná báseň nás vybízí k přemýšlení nad událostmi v našem životě, nad časem, který zrovna prožíváme, nalézáme zde všechny důležité události života na zemi, a proto se předčítá při důležitých životních událostech, na svatbách nebo na pohřbech.

Moc člověka nad člověkem je téma, které je aktuální v každé době, i nyní se s těmito tématy setkáváme. Vždycky jsou nějací lidé, panovníci, vláda, kteří mají moc nad jinými lidmi, ne vždy tato moc musí být nutně jen zlá, jak píše Kazatel, ale dost často to tak bývá. Myslím si, že nyní je toto téma velmi aktuální kvůli celosvětové pandemii. Můžeme si všimnout, jakou velikou moc má například u nás naše vláda a jak může vcelku lehce tuto moc projevovat, lehce ji zneužít a nemyslím si, že jednají vždy pro dobro lidí, tudíž i tady by se dal nalézt čas oné špatné moci, kterou popisuje Kazatel v osmé kapitole.

„Není-li moc přibržděna právem, rozhostí se svévole, msta a násilí. Nevstoupí-li mezi provinilého a oběť zákon, ovládne společnost bezuzdná svévole mocných, totalita, mocensky pokřivená spravedlnost. Jedinou obranou je respekt k tomu, co si přeje Bůh. Vstoupí-li do života lidského *bázeň před Hospodinem*, pak svými dobrými aktivitami prospíváme univerzálně všem.“ (Keřkovský, 2020, s. 9)

Náš úspěch nezáleží pouze na našich schopnostech a snaze, je zde hlavně důležitý Bůh, který nám dává příhodný čas a příležitost. Dnešní doba je velmi úspěchaná a téměř každý člověk se za něčím žene. Snažíme se ze sebe vydat co nejvíc a kolikrát se nechováme hezky k ostatním lidem, kteří nám nějakým způsobem stojí v cestě. Snaha je sice velmi důležitá, nemůžeme chtít dosáhnout úspěchu bez snahy a odhodlání, ale neměli bychom zapomínat, že je zde Bůh, který nám dává oné příležitosti ve správný čas.

V této knize si můžeme povšimnout tzv. Koheletovy logiky, která vybízí lidi k tomu, aby stihli maximum toho, oč usilují, před tím, než zemřou. Evropským křesťanům se toto uvažování může zdát nelogické, proč bychom měli o něco tak moc usilovat, když to více méně brzy vezme za své. Koheletova logika je v tomto opačná, právě proto, že je život na zemi celkem krátký, je zapotřebí použít veškeré nashromážděné moudrosti a vydat maximum síly. (Balabán, 2020, s. 12)

„Řekl básník, že miluje květy, poněvadž uvadají. Kdyby růže stále kvetly, zevšedněly by nám. Ano, právě proto je lidské dílo tak úžasné, že je tu pro tu chvíli. Lodička vydlabaná z kůry a náhle kamsi doztracena odplavena proudem je vsutku krásná a půvabná.“
(Balabán, 2020, s. 12)

Tento úryvek z článku, mě velmi oslovil a vlastně vystihuje to, jak na mě kniha Kazatel působí, to nad čím přemýšlím při četbě této knihy. Lidská snaha má větší význam, než si dovedeme představit, byť nám někdy přijde, že je všechno marné a nemá to smysl. To, že je náš život zde na zemi omezený, nás vybízí k tomu, abychom se snažili nemarnit tak velký dar, dar života, a snažili se naplno využít všechen svěřený čas. Myslím si, že význam této knihy je i v dnešní době velmi aktuální a bude aktuální i nadále.

ZÁVĚR

Kniha Kazatel je svým počtem stran velmi malá kniha, ale její obsah je velmi hluboký. Nalézáme v ní velikou moudrost a velmi silný text, který nás vybízí k hlubšímu zamyšlení nad autorovými myšlenkami.

Kazatel zde ve dvanácti kapitolách rozebírá smysl života člověka na zemi. Svojí moudrostí a poznáním se nás snaží přimět k přemýšlení nad smyslem života a také nad časem zde na zemi.

Čas, který stráví člověk na zemi je omezený a žádný člověk neví, jak dlouho zde bude právě on. V životě každého člověka, se vyskytují časy veselí a radosti, které bychom chtěli prožívat neustále, ale i tyto krásné chvíle musí někdy vystřídat chvíle smutku a pláče, například nad smrtí blízkého člověka, kterého jsme měli velmi rádi. Všechny tyto chvíle patří neodlučitelně k životu.

Bůh nám dává dar života a všechny chvíle, které zde na zemi prožíváme, bychom se měli snažit využít co nejlépe a nemarnit čas zbytečnostmi, protože nikdy nevíme, kdy zemřeme, a smrt čeká na všechny lidi bez výjimky. Měli bychom se chopit každé příležitosti, kterou nám Bůh dává a snažit se ji co nejlépe využít.

I když si někdy říkáme, proč zrovna teď musíme prožívat těžké chvíle, nevidíme v tom žádný smysl, ale i prožívání těchto chvil nás může někam posunout a Bůh ví, proč nám tyto chvíle dává právě nyní. „On všechno učinil krásně a v pravý čas, lidem dal do srdce i touhu po věčnosti, jenže člověk nevystihne začátek ani konec díla, jež Bůh koná.“ (Kaz 3,11)

SEZNAM LITERATURY

PRAMENY

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad. Vyd.3. Česká katolická charita, Ústřední církevní nakladatelství jako své první vydání, 1987.

Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Praha: Krystal OP. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-289-3.

OSTATNÍ LITERATURA

BALABÁN, Milan. Zvěstné tenze knihy Kohelet. *Revue Společnosti křesťanů a Židů.* 2020, č. 81, s. 10-13.

BERÁNEK, Josef. Co vlastně Starý zákon líčí? *Universum.* Revue České křesťanské akademie. 4/2020, Ročník XXX. s. 11-14. ISSN 0862-8238.

ČAPEK, Filip. *Kazatel: zneklidňující kniha pro neklidnou dobu.* Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2016. Český ekumenický komentář ke Starému zákonu. ISBN 978-80-87287-91-0.

DOUKHAN, Jacques. *Kazatel: marnost nad marnost.* Praha: Advent-Orion, spol. s.r.o., 2017. Bible pro dnešek. ISBN 978-80-7172-689-0.

KEŘKOVSKÝ, Pavel. Kniha Kazatel a bázeň před Hospodinem. *Revue Společnosti křesťanů a Židů.* 2020, č. 81, s. 8-10.

Starozákonní překladatelská komise. *Výklady ke Starému zákonu. III., Knihy naučné: Jób až Píseň písni.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-240-4.

VLKOVÁ, Gabriela Ivana. *Slovo Boží a slovo lidské: všeobecný úvod do Písma svatého.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. Monografie / Univerzita Palackého. Cyrilometodějská teologická fakulta. ISBN 80-244-0786-8.

VLKOVÁ, Gabriela Ivana. *Úvod do prorocké a mudroslovné literatury Starého zákona.* Vyd. 3. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3267-0.

WASSERZUG-TRAEDER, Gertrud a Alma NIEGHBOUR. *Biblická škola pro každého: skripta k výuce o biblických knihách.* Vyd. 2. českého překladu. Ostrava: A-Alef, 2009. ISBN 978-80-86509-37-2.